

ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЬЮТОРА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

О. В. ВАСЮК, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів і природокористування України

E-mail: vasiuk.oksana@gmail.com

Анотація: *З позиції особистісно орієнтованого підходу, що спрямований на підтримку активної позиції студента, його самостійності, розкрито діяльність тьютора в освітньому процесі закладу вищої освіти. Визначено його роль; розкрито сутність поняття «тьютор»; проаналізовано функції та завдання тьютора закладу вищої освіти. З цією метою використано комплекс методів, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння. З'ясовано, що провідною метою діяльності тьютора у закладі вищої освіти є формування професіонала, здатного у майбутньому до власного професійного саморозвитку. В освітньому процесі закладу вищої освіти виокремлюють такі функції тьютора: організаторська, інформаційна, комунікативна та розвивальна. Зроблено висновки про те, що, тьюторська діяльність передусім спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного вивчення дисципліни; тьютор, здійснюючи організацію самовизначення, самореалізацію людини в професії, надає їй допомогу в розробці індивідуальної освітньої парадигми, тобто забезпечує успішність індивідуальних професійних спроб; нині у закладах вищої освіти функції тьютора розпорошені між куратором академічної групи та керівниками дипломними і магістерськими роботами. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті історичних аспектів тьюторства в Україні.*

Ключові слова: *особистісно орієнтований підхід, тьютор, функції тьютора, наставник академічної групи, куратор.*

Актуальність. Нині професійна підготовка майбутніх фахівців у закладі вищої освіти зосереджена на застосуванні в освітньому процесі особистісно орієнтованого підходу. Це дозволяє створити умови для розвитку цілісної особистості фахівця з розвиненими особистісними якостями та орієнтованого на майбутню професійну діяльність. Водночас особистісно орієнтована концепція спрямована на підтримку активної позиції студента, його самостійності, що сприяє самоудосконаленню, саморозвитку, самореалізації тощо. З огляду на це, важливим є корегування функцій основного суб'єкта навчально-виховного процесу – викладача. Він стає не лише ретранслятором знань студенту, а і його радником, помічником, консультантом, людиною, що супроводжує і підтримує розвиток особистості, тобто тьютором. Зауважимо, що діяльність тьютора характеризується підтриманням активної позиції студентства, що безпосередньо продиктовано реалізацією положень Болонської угоди, зокрема принципу мобільності студентів і викладачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У дослідженнях А. Адольф, Р. Арсланова, Є. Беліцької, М. Іванової, А. Казанцева, Т. Ковальова, Є. Морозової, В. Савельєва, Т. Серебровської, Н. Титкова тьюторство розглядається як педагогічний супровід навчання студентів. Діяльність тьютора, що забезпечує оволодіння майбутньою професійною діяльністю, було об'єктом дослідження Т. Гущиної, Т. Литвиненко, Л. Неклюдової, І. Пастухової та ін. У працях А. Бойко, Ед. Гордон, Эл. Гордон, Л. Колодкіної, Р. Шаран висвітлені основи тьюторської діяльності, її форми і методи, шляхи тьюторської допомоги. М. Іващенко розроблено методичне забезпечення тьюторської діяльності.

Проте, нині у науковій літературі не існує достатньо досліджень щодо діяльності тьютора у закладах вищої освіти.

Мета статті – визначити роль тьютора у освітньому процесі закладу вищої освіти. **Завдання:** розкрити сутність поняття «тьютор»; проаналізувати функції та завдання тьютора закладу вищої освіти.

Під час дослідження використано комплекс **методів**, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

Результати. Дослідниця С. Федотова переконана, що тьютор – це консультант, викладач, фасилітатор, координатор навчального процесу. Зміст його діяльності зосереджений на освітній технології продуктивного навчання, що спрямована на методичну й організаційну допомогу студентам у межах проектної або дослідницької діяльності на всіх її етапах: становлення, розробки й завершальної стадії [7].

Поняття «тьютор» (англ. Tutor від лат. Tuoer – спостерігаю, піклуюся) має кілька значень. Тьютор у американському варіанті англійської – викладач, який дає приватні уроки, а в британському англійською – це викладач університету або коледжу. Тьютор визначається також як:

- 1) домашній учитель, гувернер;
- 2) а) викладач, наставник групи (в університеті); б) репетитор;
- 3) підручник (особливо з гри на музичних інструментах);
- 4) а) наставник (у школі); б) старшокласник, що допомагає в навчанні молодшим школярам;
- 5) юридичний опікун, піклувальник [4]

На думку Т. Литвиненко, тьютор – це той, хто організовує умови для складання та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня та веде індивідуальні або групові заняття зі студентами, репетитор, наставник [5].

Ми поділяємо думку О. Плахотник, яка переконана, що тьютор дійсно нова фігура в педагогічному просторі, яка відноситься до освіти всіх щаблів. Дослідниця стверджує, що серед педагогічних позицій можна виділити такі, до яких людина надсилає «запити» до змісту освіти, і ті, що формують у людини потреби створення цих самих «запитів». Інакше кажучи, тьютор – це проблематизатор, який ставить проблему перед тим, хто вчиться, і той, унаслідок її вирішення, набуває критеріїв «запитів» до всіх педагогічних позицій. Позиція тьютора характеризується тим, що студент взаємодіє з ним, виходячи з власного самовизначення, тоді як з іншими суб'єктами педагогічної діяльності він взаємодіє згідно зі своєю освітньою програмою. Позиція тьютора має відношення до індивідуально орієнтованої педагогіки [3].

Як стверджує А. Бойко, провідною метою діяльності тьютора, є формування професійної професійної суб'єктності, здатної до власного майбутнього професійного саморуку, реалізація в професії завдяки своєму ресурсу, даному від природи і здобутому в процесі розвитку [1, с. 6].

У освітньому процесі виокремлюють такі функції тьютора: організаторська, інформаційна, комунікативна та розвивальна [2].

У системі дистанційного навчання тьютор – викладач-консультант, який виконує функції викладача, консультанта та організатора навчального процесу одночасно. Р. Шаран [8] до домінуючих професійних умінь тьюторів відносить:

- операційні – уміння працювати з інформаційними технологіями;
- навички організації мікрогрупового навчання з урахуванням психологічних і професійних особливостей студентів;
- уміння виявляти труднощі, що виникають у студентів під час роботи з навчальним матеріалом;
- уміння планувати й організовувати зворотний зв'язок;
- уміння самовдосконалюватися;
- уміння стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів;
- уміння об'єктивно ставитись до результатів своєї професійної діяльності.

У національній системі освіти загальновідомим є поняття «куратор», яке часто ототожнюють із поняттям «тьютор». В Україні, професійна підготовка кураторів академічних груп розпочалася в кінці XIX ст. Так, у 1935 р. було відкрито перший інститут кураторства.

Діяльність наставника академічної групи закладу вищої освіти є технологічною та включає реалізацію таких функцій, які випливають із завдань та обов'язків, викладених у відповідному положенні: діагностична, планувальна, організаційна, мотиваційно-стимулююча, інформаційно-комунікативна, ціннісно-орієнтаційна, координаційно-спрямовуюча та є помічником у вирішенні різних питань і проблем.

Саме теза про «помічника у вирішенні різних питань і проблем» свідчить про те, що куратор не обмежується здійсненням виховної роботи зі студентами. Отже, функції, які вико-

нують куратор і тьютор, у своїй більшості співпадають. Проте діяльність тьютора здебільшого спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного оволодіння знаннями, а куратора – на виховну роботу зі студентами.

Не дивно, що часом обов'язки куратора і тьютора ототожнюють. Адже вони мають всебічно знати студента, його особистісні якості, специфіку емоційної й інтелектуальної сфери, умови навчання та побуту, матеріальне становище тощо. А найголовніше – включати студентів у різні види діяльності за інтересами, допомагати в організації самостійної роботи, сприяти участі у таких видах навчально-виховної діяльності, як проектна, дослідницька, організаційна, художня, самодіяльна та ін. [6].

Багаторічний досвід роботи у закладі вищої освіти дозволяє стверджувати, що куратор академічної групи, крім виконання ним плану виховної роботи за визначеними напрямками (культурно-масова робота; спортивно-масова робота; пропаганда здорового способу життя; профілактика девіантної поведінки; виховна робота у гуртожитках; волонтерська та організаційна робота; розвиток студентського самоврядування та лідерських якостей студентів; профорієнтаційна робота; індивідуальна виховна робота), часто допомагає студентам (і не лише підопічної групи) в організації навчання: визначення бази проходження практики та підготовки документів щодо її проходження; складання індивідуального графіка навчання. Окрім цього, куратор аналізує успішність студентів групи, відвідування ними занять; залучає їх до наукових досліджень, до участі в роботі наукових гуртків, конкурсів студентських наукових робіт, загальноуніверситетських або факультетських конференцій, олімпіад тощо.

Водночас, у закладі вищої освіти функції тьютора виконують наукові керівники дипломними і магістерськими роботами. Адже вони, прокладаючи траєкторію самостійної наукової діяльності студента, здійснюють формування професіонала, тим самим виконуючи одне із домінуючих завдань тьютора (здійснення методичної й організаційної допомоги студентам у межах проектної або дослідницької діяльності на всіх її етапах: становлення, розробки та завершення стадії). Під час виконання дипломної і магістерської роботи науковий керівник разом із студентом розробляє зміст його роботи, формулює завдання дослідження, консультує на кожному етапі підготовки роботи та проведення дослідження, допомагає сформулювати висновки тощо, реалізуючи при цьому організаторську, інформаційну, комунікативну та розвивальну функції.

Висновки і перспективи. Отже, тьюторська діяльність передусім спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного вивчення дисциплін. Тьютор, здійснюючи організацію самовизначення, самореалізацію людини в професії, надає їй допомогу в розробці індивідуальної освітньої парадигми, тобто забезпечує успішність індивідуальних професійних спроб. У закладах вищої освіти його функції розподілені між куратором академічної групи, який не обмежується здійсненням виховної роботи зі студентами, та керівниками дипломними і магістерськими роботами, які, у межах проектної або дослідницької діяльності, здійснюють керівництво науковою діяльністю студентів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті історичних аспектів тьюторства в Україні.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії / А. М. Бойко // Пед. науки. – 2011. – Вип. 2. – С. 4–10.
2. Іванова М. А. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов первого года обучения в вузе / М. А. Иванова, Н. А. Титкова. – СПб., 1993. – 207 с.
3. Індивідуальний педагогічний супровід учнів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/method/upbring/1240/>. – Назва з екрана.
4. Колодкина Л. С. Тьюторство как компонент многоуровневого сопровождения студентов в контексте вариативной педагогической практики / Л. С. Колодкина // Образование и общество. – 2010. – № 4. – С. 22–27.
5. Литвиненко Т. А. Індивідуалізація в освітньому процесі: шляхи тьюторської допомоги в приватних навчальних закладах / Т. А. Литвиненко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2012. – № 50. – С. 165–172.

6. Моргунова Н. С. Психологічний аспект тьюторської та кураторської діяльності у процесі роботи з іноземними студентами у ВНЗ України / Н. С. Моргунова // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. – 2016. – Вип. 53. – С. 330–339.

7. Технология «Тьюторство» – образовательный поиск наставника и подопечного [Электрон. ресурс] // Инфо-Net-Поиск. – 2005. – Вып. 2. – Режим доступа : <http://OSO.RCSZ/RU INFO Net/ snv 12. Htm>. – Назва з екрана.

8. Шаран Р. В. Вимоги до професійної компетентності тьюторів у системі дистанційного навчання США / Р. В. Шаран // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – № 5. – С. 137–141.

9. Шинкарук В.Д. Виховання особистості в колективі у педагогічній системі А.С. Макаренка / В.Д. Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». – К.: Міленіум, 2016. – Вип.233. – С. 306-312.

References

1. Boiko A. M. (2011) Tiutor – yakisno vyshcha pedahohichna pozytsiia i novyi prostir dukhovno-moralnoi vzaiemodii [Tutor is a qualitatively higher pedagogical position and a new space of spiritual and moral interaction]. Pedagogical sciences. vol. 2, pp. 4–10. [in Ukrainian].

2. Ivanova M. A., N. A. Tytkova (1993) Sotsialno-psykholohycheskaia adaptatsiia ynostrannykh studentov pervoho hoda obucheniya v vuze [Socio and psychological adaptation of foreign students of the first year of study in the university]. St. Petersburg. 207 p. [in Russian].

3. Indyvidualnyy pedahohichnyy suprovid uchniv [Individual pedagogical support for students] [Electron. resource]. – Mode of access : <http://osivita.ua/school/method/upbring/1240/>. [in Ukrainian].

4. Kolodkyna L. S. (2010) Tiutorstvo kak komponent mnohourovnevoho soprovozhdeniia studentov v kontekste varyatyvnoi pedahohycheskoi praktyky [Tutorship as a component of multi-level support of students in the context of variable pedagogical practice]. Education and Society. no. 4, pp. 22–27. [in Russian].

5. Lytvynenko T. A. (2012) Indyvidualizatsiia v osvithomu protsesi: shliakhy tiuterskoi dopomohy v pryvatnykh navchalnykh zakladakh [Individualization in the educational process: ways of tutoring in private educational institutions]. Humanitarnyi visnyk ZDIA. no. 50, pp. 165–172. [in Ukrainian].

6. Morhunova N. S. (2016) Psykholohichnyi aspekt tiutorskoi ta kuratorskoi diialnosti u protsesi roboty z inozemnyimi studentami u VNZ Ukrainy [Psychological aspect of tutorial and curatorial activity in the process of working with foreign students in higher educational institutions of Ukraine]. Pedagogy and psychology : zb. nauk. pr. vol. 53, pp. 330–339. [in Ukrainian].

7. Tekhnolohiia «Tiutorstvo» – obrazovatelnyi poysk nastavnyka y podoprechnoho [Technology «Tutorship» is an educational search for mentor and ward]. (2005) [Электрон. ресурс]. Info-Net-Search. vol. 2. – Rezhym dostupa : <http://OSO.RCSZ/RU INFO Net/ snv 12. Htm>. [in Ukrainian].

8. Sharan R. V. (2011) Vymohy do profesiinoi kompetentnosti tiutoriv u systemi dystantsiinoho navchannia SShA [Requirements for the professional competence of tutors in the USA distance learning system]. Journal of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. vol. 5, pp. 137–141. [in Russian].

9. Shynkaruk, V.D. (2016) Vykhovannia osobystosti v kolektyvi u pedahohichnii systemi A.S. Makarenka [Education of the person in the collective in the pedagogical system A.S. Makarenko]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiiia». 233. 306-312.

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТЬЮТОРОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

О. В. Васюк

Аннотация. С позиции личностно ориентированного подхода, направленного на поддержку активной позиции студента, его самостоятельности, раскрыта деятельность тьютора в образовательном процессе вуза. Определена его роль; раскрыта сущность

поняття «тьютор»; проаналізовані функції і задачі тьютора вищого навчального закладу. С цією метою використано комплекс методів, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння. Встановлено, що головною метою діяльності тьютора в вищому навчальному закладі є формування професіонала, спроможного в майбутньому до власного професійного саморозвитку. В освітньому процесі університету виконують такі функції тьютора: організаційна, інформаційна, комунікативна і розвиваюча. Зроблено висновки про те, що тьюторська діяльність переважно спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного вивчення дисципліни; тьютор, реалізуючи організацію самоопределення, самореалізації людини в професії, надає йому допомогу в розробці індивідуальної освітньої парадигми, тобто забезпечує успішність індивідуальних професійних спроб; сьогодні в вищих навчальних закладах функції тьютора розподілені між куратором академічної групи і керівниками дипломними і магістерськими роботами. Перспективи подальших досліджень бачимо в розкритті історичних аспектів тьюторства в Україні.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, тьютор, функції тьютора, наставник академічної групи, куратор.

ORGANIZATIONAL ACTIVITY OF THE TUTOR IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

O. V. Vasiuk

Abstract. From the position of a person-centered campaign aimed at supporting the student's active position, his independence, the tutor's activity in the educational process of the university is revealed. Its role is defined; The essence of the concept «tutor» is revealed; functions and tasks of a tutor of a higher educational institution are analyzed. For this purpose a set of methods was used, in particular: analysis, synthesis, generalization, comparison. It has been established that the leading goal of the tutor's activity in a higher educational institution is the formation of a professional capable of his own professional self-development in the future. In the educational process of the university allocate such functions of the tutor: organizational, information, communicative and developing. Conclusions are drawn that, tutorship activity is primarily aimed at individualizing of learning process, encouraging the student study independently the discipline; tutor, implementing the organization of self-determination, self-realization of a person in the profession, helps him in developing an individual educational paradigm, that is, it ensures the success of individual professional endeavors; now in higher educational institutions, the functions of the tutor are dispersed between the curator of the academic group and the supervisors of the theses and master's theses. Prospects for further research are seen in the disclosure of historical aspects of tutorship in Ukraine.

Key words: person-centered approach, tutor, tutor functions, mentor of the academic group, curator.

УДК 378.4-057.87:159.923.32

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВЧИНКУ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Н.В. ВИШНІВСЬКА, старший викладач
кафедри початкової освіти

Київського університету імені Бориса Грінченка

E-mail: n.vyshnivska@kubg.edu.ua

Анотація: У статті здійснено теоретичне узагальнення проблеми виховання морального вчинку студентів в університетському освітньому середовищі. Розкрито сутність понять «моральна діяльність», «моральний вчинок», «освітнє середовище вищого навчального закладу». Проаналізовано підходи щодо вдосконалення виховання морального вчинку студентської молоді в університетському освітньому середовищі.

© Н. В. Вишнівська, 2017